

is gegaan, om ten volle te beseffen wat het zeggen wil, als deze oogen zullen worden gesloten; deze mond niet meer spreken zal.

Neen, onverwacht komt het einde niet.

Dan vertelt de schrijver, hoe dit jaar de kracht verminderde, de vacantie geen verpoozing bood en de terugkeer in Den Haag Dr. Kuyper weer zich meer thuis deed gevoelen, om te vervolgen:

Wel nam hij weer achter zijn schrijftafel plaats, maar het werk ging niet meer. Dat was bitter pijnlijk. Dr. Kuyper en *niet* werken; deze denkbeelden zijn niet te vereenigen. En toch, het kon niet meer. Meestal was zijn geest in de groote dingen helder; maar de kleinere kon hij niet meer beheerschen. Zijn gedachten zwierven dan weg; hij kon ze slechts moeilijk concentreeren en weldra werd de toestand van dien aard, dat men zijn arbeid waarschijnlijk als onherroepelijk *voorbij* moest beschouwen.

Nu en dan was hij gansch en al helder van geest en kon, ik spreek nu over de allerlaatste weken, zijn oordeel nog vormen; maar hoe omfloerst die machtige geest dikwijls ook wezen mocht, als het de eeuwige dingen betrof zag — en ziet hij, terwijl ik dit schrijf *nóg* — ver en klaar.

De berichten die ik van zijn ziekbed ontving luidden ernstig, maar blijde: „In zijn ziel is 't altijd licht". „Hij houdt zich voortdurend met de hemelsche dingen bezig, die naderbij komen, hoe meer de aardsche op den achtergrond geraken". „Hoe dikwijls er ook een wolk voor zijn geest voorbij moge trekken, dat gebeurt *nooit als hij met en voor ons bidt*; dan is 't altijd helder, altijd heerlijk."

Dezer dagen kon ik een oogenblik aan het krankbed vertoeven. Daar lag de man, die ons geleid heeft een menschenleven lang. Die ons het licht heeft ontstoken op menig gebied; die onze aanvoerder geweest is in vaak bangen strijd en ons menigmaal ter overwinning heeft geleid; daar lag, op zijn sponde, Dr. Kuyper. De kracht was verdwenen; de stem zwak; het eens zoo sprekende oog miste het oude vuur; de sterke mond was ingevallen; en als een kind liet hij zich helpen, dankbaar voor iedere vriendelijkheid, die men hem bewijst.

„Als een kind", ik gebruik die uitdrukking met opzet. Want zóó ook is zijn geestelijke gestalte. „Het is goed wat de Heere doet. Ik wacht tot Hij mij roept" en geduldig als een kind ligt de zieke te wachten op de ure, waarin het: „ga in in de vreugde uws Heeren!" dezen dienstknecht Gods tegenklinken zal.

Wat hij ons geweest is in zijn leven, een leidsman tot de levende wateren, is hij ook op zijn ziekbed. „Als een kind", en we denken aan 't woord: „indien ge niet wordt als een kindeke, ge zult het Koninkrijk der hemelen geenszins binnengaan."